

Zbiór processów z 18 wieku

Dziade

Jakoba Gieysztora

[illegible]

Z Biblioteki Jak. Kaz. Gieysztora

1. Wilno — Ryx.
2. Wigdorowicz . Wichert.
3 Katmanowicz klaczko — Wigdorowicz.
4 — —
5 — —
6. Biskup Wileń.
7. Żydy — Wichert.
8 — —
9. Wulfowicz — Radziwiłł.
10 Leybowicz — Menasowicz. Wigdorowicz.
11. Włościanie Star. Wielondskiego — Walewski An.
12 Poniatowscy — Walewski.
13. Zygdiński — Micewicz - Jasiński.
14 — —
15 Hausman - Piltowski —
16 Potocki — Grodno.
17 Brzostowski Xaw — Poddani Mosibrowscy.
18 Stankiewicz — Murzyński — Dedenko
19. Domański. Szpinka. Karmelici. Rudomina. Olszewko
20. Alexandrowicz — Grodno.
~~21 Kłokocki . Gnatowski.~~ zob. 14633. III. t. V. Nr. 13.
22. Murzyński — Ożyż —
Niemcewicz — Krasnodębski.
23. Tęgoborski —
24. Gorecki — Wilno.
25 — —
26 — —
27 — —
28 — Berez Kartuzi .. Niemcewicz —
~~28~~ 29a — —
Stoklicki Star — Minejko.
~~28~~ 29. Minejko — Malinowski.
30. Giepster. — Pilecka.
31 — —
32 — —

33. Sokołowski – Wilno
34. — —
35 – Karmelici – Giedroyć.
36 — Świrski. – Kowno.
37. Puciłowski – Kowno
38. Kurlewicki – Orzeszko.
39. Dowbiorgo Franc. – Orzeszko.
40 – Orzeszko
41. Piasecki – Czarnecki. Wołodźkowa. Wołodkiewicz
42. Odyniec – Zahorski – Kyngerod dzyński.
43. Białopiotrowicz – Brygitki
44. Kostrowicki – Wasilewski.
45 — —
46 Tołoczko – Kamedułi Węgier.
47. Wojnicki – Jeżarski. Tayler
48. Pohl Jgd. – Plater.
49. Przezdziecki – Zasław.
50. Chrewicz – Przezdziecki – Marcinkiewicz,
51 Marcinkiewicz – Radziwiłł, Chreptowicz
Sapieha.
52 Sapieha – przezdzieki.
53 — — Bobrowiecki
54 Matuszewicz – Geckowski – Gieczkowski
55. Klemczele – Matuszewicz –
56. Klemczele.

STAN SPRAWY

WW. JXX. Karmelitow bosych Kowieńskich przy Kościele S Krzyża mieszkaiących.

Z W. Swirskim Regentem Ziemskim Kowieńskim cały fundusz z Kościołem zagarnąć usiluiącym.

Oraz z Szlachetnym Magistratem Kowieńskim Summę na Procencie maiącym.

§ §.

Zeby Sąd dokładnie był zainformowanym na co wzioł W. Swirski Przywileja *Juris Caduci*, na czele kładziem treść nayprzod pierwszego Iego Przywileiu

1787. 6. Lutego Exportowanego ktorego słowa =

Iż pola i grunta nazywaiące się z pierwiastkowego Miastu Kownowi nadania Skawy w Powiecie Kowień: leżące, nad Rzekami Gierztupienią, między Rzekami Niemnem i Wilią, nieprawnie i sposobem Alienacyi, dwoma zapisami, iednym w Roku 1767, drugim w R. 1770. od Stanu Swieckiego wieczyście oderwane zostały, i przeszły do Possessyi Karmelitow Kowieńskich Swiętokrzyskich za Summę 40,000. Zł. Polsk: wypłaconą..... w końcu ten Przywiley pisze, Iż Iemu i Summę 40,000 Zł. Pol. i wszystko cokolwiek konwencya między Proboszczem Kowieńskim a XX. Karmelitami uczyniona opiewa oddaie, a tym samym i Kościołek.

Zastanowim zatym Uwagę Sądową nad temi Dokumentami, ktore W. Swirski za fundament do uformowaney przez siebie Alienacyi kładzie.

Co do Dokumentow 1767. 20. Aug: datowanego, a tegoż Roku i Miesiąca 25. w Grodzie Kowieńskim Przyznanego.

Natura tego Dokumentu zawiera w sobie ugodę o granicę. między Miastem Kownem i Iego Magistratem, a JX. Felixem Towiańskim Biskupem Karpazyeńskim Suffraganem i Officyałem pod owczas Białoruskim iako Wizytatorem Kościołow od Xięcia Biskupa Wileńskiego wyznaczonym, X. Stefanem Federowiczem Kom-

mendarzem S. Krzyża i X. Franciſzkiem Frączkiewiczem Proboſzczem Kowieńſkim zawartą z naſtępuiących pobudek.

Kościołek Parafialny dawniey pod Kollacyą Magiſtratu Kowieńſkiego, a Inſpekcyą Proboſzcza Kowieńſkiego będący, o grunta, łąki, laſy &c. niemal od Dwuchſet lat ciągły graniczny z Miaſtem Kownem obydwie Strony ruynuiący prowadził Proceder, na roztrzygnienie ktorego granicznego proceduru gdy z Sądow Zadwornych Aſſeſſorſkich W. X. Lit: w Roku 1766, wyznaczona i taż w Roku naſtępuiącym 1767. na grunt ſprowadzona zoſtała, i nie mały ciąg czaſu agitowała ſię Kommiſſya, Obie ſtrony, tak Miaſto Kowno, iako też Kommendarz S. Krzyſki, z złożonych i produkowanych obuſtronnie dowodow, przekonawſzy ſię o ciągu granicznym, a przekładaiąc ſpokoyność nad kłutnie, o Całkowite te granice, Dokument ugodliwy zawarli — *ktory czytać.*

Z Przeczytanego tego Dokumentu naydokładniey zainformowanym zoſtał Sąd, iż On nic więcey w ſobie nie zawiera, iak tylko ułatwienie Sporu Granicznego, i położenie granicy, o ktorą Strony z naywiękſzym ſwoim koſztem do 200. lat ciągły prowadzili Proceder. —

Gdy więc ten Dokument nic więcey nie zawiera iak ugodę o granicę, niewiem czyi umyſł może był ſkonwinkowanym że On zawiera w ſobie Alienacye, bo dotąd w żadnym Prawie Narodowym nie czytamy, żeby ugodzenie ſię o Granicę miało ſtanowić Alienacyą —

Już więc pierwſzy Dowod JP. Swirſkiego wzięty do Probacyi Alienacyi upada, przez przeczytanie ſamego Dokumentu, w ktorym nic nie zyſkał S. Krzyża Kościoł, tylko ſwoią Własność (nawet nieco Gruntów Miaſtu odſtąpiwſzy) ograniczył.

§ §.

Teraz przyſtąpim do Drugiego, to ieſt do zamiany między XX. Karmelitami a Proboſzczem Kowieńſkim i S. Krzyſkim *w Roku 1770 11. Października za medyacyą Kommiſſarzow od X. Biſkupa Wileńſkiego w aſſyſtencyi Magiſtratu Kowieńſkiego naſtałey.* —

Nim o treści tey zamiany powiemy, wprzod naſzą będzie powinnością opowiedzieć o powodach ktore do tey zamiany wſzyſtkie ſkłoniły ſtrony. —

Za postąpieniem na Biskupstwo Wileńskie teraźnieyszego Xięcia Jmci Massalskiego Biskupa Wileńskiego, wyznaczone zostały do wszystkich Kościołow Parafialnych Wizyty, po odprawieniu ktorych pokazało się iż w Mieście Kownie ieden Kościoł Parafialny wspaniały co do Struktury, a Drugi za Miastem Kownem S. Krzyża, podobnież Architekturą odpowiadaiący pierwszemu, obydwa spustoszone, małe fundusze maiące znacznego i iak nayprędszego zreperowania wielkim kosztem potrzebuiące znayduią się —

Z tego tych Kościołow Kowieńskich Parafialnych opisania dla zapobieżenia ruinie obu tych Kościołow, wypadła od Xięcia Biskupa dyspozycya ażeby wystarać się iżby Kościoł S. Krzyski za Miastem Kownem leżący Ci Xięża nabyli, ktorzy dotąd wymurowanego w Kownie niemaią Kościoła, i żeby wzięte za Kościoł S. Krzyski pieniądze u Magistratu Kowieńskiego na piątym lokowane zostały Procencie, a z tego Procentu żeby reparacya wspaniałego Kościoła Farnego w samym Mieście Kownie będącego przedsiewzięta została — Takie gdy nastąpiło *loci Ordinarii* rozrządzenie, właśnie J XX. Karmelici Kowieńscy wowczas nie maiący Kościoła murowanego w Kownie i przedsiebiorący onego wymurowanie te Kapitały co mieli na erekcyą nowego Kościoła łożyć zdeterminowali się one na kupienie iuż gotowego S. Krzyża Parafialnego Kościoła awansować — co i zrobili, a biorąc Kościoł S. Krzyski z całą onego Exdodacyą, za ony Place swoie w Mieście Kownie w Summie 4500. i gotowemi pieniądzmi 35500. na rzecz X. Proboszcza Kowieńskiego zapłacili, i tę Summę z Placami w Rękach Magistratu Kowieńskiego, ktory tę Summę na wieczysty Procent w lokacye przyiął, złożyli, nadto wszelkie solenności Prawne, tak co do wiedzy Magistratu, pozwolenia Pieczętarskiego, approbaty Krolewskiey i Duchowney dopełnili — co wszystko następuiące probuią Dowody —

1766. 19. Junii Taxa przez JX. Franciszka Frączkiewicza Plebana Kowieńskiego i JX. Stanisława Rowińskiego Plebana Prenskiego wyznaczonych *a loci Ordinario* Komissarzow w przytomności wielu Urzędnikow i Stron tak Kościoła S, Kryża, iako też funduszow do niego należących, iako też Possessyi przez XX. Karmelitow w Kownie trzymanych z ktorey wypadło iż Kościołek S. Krzyża z całym swoim funduszem oszacowany Zł. Pol. 46000, a XX. Karmelitow Possessye oszacowane Zł. Pol. 12000. *Czytać tę Taxę.*

Przesłuchał Sąd że ta sama Taxa wzmienia iż o grunta był proceder między S. Krzyżem a Magistratem, ktoren na konwencyi 1767 wyżey cytowany graniczney skończył się, i dla tego że niektore grunta odeszły od S. Krzyża do Magistratu dla tego mowię 6000. Zło. z taxy Kościoła S. Krzyża ubyło, bo XX. Karmelici tylko 40,000 Zł: zapłacili, dla tego to napomknąłem, żebym widomie okazał że na tey granicy Ś. Krzyż w R. 1767 stracił, nie zaś zyskał i to autentyczną Magistratową Sessyą w R. 1770 20 Marca nastało rzeczywiście probuiem, ktòrey słowa ‥ *In eadem sessione pod górą za S. Krzyżem conceditur osadzać chłopow na tych włokach, które per Combinationem z Probostwem S. Krzyskim przy mieście zostały się* ‥ Każdy zatym z tey Sessyi przekonanym zostanie, że ta kombinacya na awantaż Miasta nastała, gdy całkiem Włoki, od S. Krzyża odeszły, a przeto widocznie probuie się, że żadney niema Alienacyi ‥

1769. 2. 7bra. 19. 8bra. 12. i 18. 10bra Sessye Magistratu Kowienskiego ktoremi skończyć interes XX. Karmelitow determinowano, znieść się z Xięciem Biskupem Wilenskim i J. O. X. Imć Czartoryskim w owczas Kanclerzem Lit: postanowiono i taxe placow Karmelitanskich uczynić uradzono składamy. *Czytać te Sessye.*

1769. 29. 10bra *in Sequelam* teraz przeczytanych Sessyi generalna przez Magistrat stawa determinacya, iż Kościołek S. Krzyża oddaie się ze wszystkiemi attynencyami XX. Karmelitom, a XX. Karmelici dwa kwadraty wielkie 16. Placow, przez siebie w Mieście Kownie possydowanych zawieraiące ustępuią Magistratowi w Summie 9000. Zło. Pol. reszte zaś *ad complementum* 40.000 Tysięcy 31,000. Tysiąc na S. Jerzy opłacić obowiązuią się; z tym wyraźnym warunkiem. *Od ktorey Summy procent per quinque a cento Miasto Kowno iest obowiązane opłacać na J. XX: Altarzystow do Kościoła Farnego Kowienskiego pod Tytułem S. Piotra i Pawła Appostołow będącego* w końcu o approbatę Krolewską starać się determinowano, *czytać tą Sessyą.* Z tey Sessyi każdy przekonywa się iż Summa za S. Krzyża fundusz opłacona iest do Kościoła Farnego należąca, bo Jemu procent determinowany od niey, nie zaś Miastu, więc nie Miasto S. Krzyża frymarczyło grunta iak W. Swirski dowodzi, ale Proboszczowie S. Krzyscy za Konsensem *loci ordinarii* zbyli, azatym żadney alie-

nacyi

nacyi nie ma ſkoro od ſtanu Duchownego do Duchownego rzecz przeſzła.

1770 9. Januarii o takiey determinacyi ſwoiey Magiſtrat względem zamiany Kościoła S. Krzyża poſtanowił przez Delegata Xięcia Imci Czartoryſkiego Kanclerza uwiadomić od ktorego te kroki wſzyſtkie pochwalone zoſtały o tym.

1770. 11. Pazdziernika Datta a 1772. 19. Februarii *per Officium* approbowana, między XX. Franciſzkiem Frąckiewiczem Dziekanem i Proboſzczem Kowienſkim i Stefanem Fiedorowiczem Komendarzem S. Krzyża iako Kommiſſarzami od Xięcia Biſkupa Wilenſkiego wyznaczonemi, a X. Krzyſztofem od S. Jerzego Wikarym Rezydencyi Kowienſkiey XX. Karmelitow Boſych iako od całey Prowincyi maiącym Plenipotencyą ułożona świadczy Konwencya ktora cały inetres obſzernie opiſuie, i ktorą iako za obiekt wziętą przez W. Swirſkiego *całą czytamy*.

Z przeczytania tey Konwencyi wſzyſtkie powody nayſprawiedliwſze wyświecone zoſtały naglące do tey zamiany i cała ſolenność dopełniona, ktorą nawet Konwencyą J. XX. Karmelici nawet uciążeni zoſtali, bo Magiſtrat Seſſyą ſwoią 1769. 29. 10bra wydaną obowiązał ſię Place Karmelitanſkie w 9000. przyiąć, a w tey konwencyi tylko w 4500. przyiął.

Ta Konwencya między Duchownemi, a Duchownemi o rzecz Duchowną uczyniona chyba w oczach tylko iednego W. Swirſkieſkiego alienacyą znaczyła, a każdy bez intereſu na nią patrzący ſię w niey tego nie uyrzy.

Ta to Konwencya przez wſzyſtkie władze nayſolenniey utwierdzoną utwierdzoną zoſtała — Bo

1771. 7. Januarii Jego Krolewſka Mość Przywileiem ſwoim.

1771. 20. 10bra Rzym zwładzy ſwoiey Apoſtolſkiey

1772. 19. Febr: JO. Xiążę Maſſalſki Biſkup Wileńſki iako loci Ordinarius inſtrumentami ſwemi nayſolenniey utwierdzili ktore ſkładamy.

Po tych naſtąpionych nayuroczyſtſzych ſolennościach naſtąpiło od Officium Wilenſkiego.

1772. 22. Febru: Zalecenie JX. Franciſzkowi Frąckiewiczowi Kanonikowi Inflantkiemu Dziekanowi i Proboſzczowi Kowieńſkiemu,

ażeby XX. Karmelitow do Kościoła S. Krzyża Introdukował i Intromittował, i inwentarz podawczy ſporządził.

Zatym zaleceniem JX. Frąckiewicz.

1772. 3. Marca. Kościoł i cały Funduſz S. Krzyża JXX. Karmelitow podał *czytać inwentarz* —

1772. 23. Marca po takim podaniu XX. Karmelici Summę umowioną na Ratuſzu złożyli z ktorey Magiſtrat Soſſionalnie w te ſłowa kwitował.

Aże WW. OO Karmelici podług udyſponowania N. Monarchy i za pozwoleniem Stolicy Apoſtolſkiey Summę za Kościoł S. Krzyſki cum ſuis latifundiis, na Procent per quinque a cento, a Kościołowi SS. Apoſtołow Piotra i Pawła naelżącą na Ratuſzu naſzym złożyli i oddalili Czytać to Seſſyą,

Możeſz bydź widocznieyſze wyznanie iaka że Summa za Aktorſtwo Kościoła S. Krzyża wzięto do Kościoła Farnego należy, a za tym żadney Alienacyi nie popełnioną, ktore wyrazy i w powyżſzych Dokumentach znayduią ſię to ieſt w Przywileiu Krolewſkim i approbacie Biſkupiey i Rzymſkiey.

1772. 7. Apr: XX. Karmelici Intromitowani przez woźnego w Aſſyſtencyi Magiſtratu do funduſzu i do Kościoła S. Krzyża zoſtali.

1775. 8. Liſtopada Dattowany a 1777. 2go 9bra w Grodzie Kowieńſkim przyznany Dokument wſzyſkie między Magiſtratem Kowieńſkim a XX. Karmelitami utwierdzaiący czynności *Czytać.*

Gdy w Roku 1767. uczyniona granica miała bydź Geometrycznie oznaczona, a Magiſtrat do tąd Geometrow nie wyprowadził; przeto zoſtali tak ze Strony Magiſtratu Kowieńſkiego, iako też od JXX. Karmelitow WW. Leon Bouſał Starodubowſki i Paweł Fabianiecki Geometrowie ſprowadzeni ktorzy ſtoſuiąc ſię do Dokumentu 1767. ugodliwego między X. Fedorowiczem Proboſzczem S. Krzyſkim a Magiſtratem zawartego, gracicę odnowili, kopce poſypali i inſtrument ſwoy.

1776. 30. 8bra wydali ktory teyże Daty w ziemſtwie Kowieńſkim aktykowany zoſtał.

Takie gdy Sąd Nayiaśnieyſzy ma przed ſobą złożone. Dowody ze Strony JXX. Karmelitow naymocniey Ewinkuiące że Doku-

menta 1767. i 1770. w Przywileiu W. Swirſkiego wyrażone naymnieyſzey w ſobie nie zawieraią Alienacyi, ſchyli ſię do proźby JXX. Karmelitow, ażeby Przywiley W. Swirſkiego, iako *ad male narrata* wyſtarany ſkaſſowany zoſtał, ktory nie tylko grunta, ale nawet Summę do X. Plebana Kowieńſkiego Aktorſtwa należącą. nie właściwie podgarnąć uſiłuie.

§§.

Co do drugiego Przywileju w R. 1786. 25. Stycznia przez tegoż W. Swirſkiego otrzymany *na Folwark Piczuzyszki taraz Tytuſzyzki zwany ktory niby przez Alexandra Piczuga w Summie 500 Złotych do Stanu Duchownego legowany w nieprawney dopiero XX. Karmelitow boſych utrzymuie ſię Poſſeſſyi.* Słowa Przywileju.

Ten Prywiley nayprzod niewiedzieć iak rozumieć, bo on i Alienacyi chce dowodzić przez wziętą dellacyą, i po wygaſłey linii Pieczugow Sukceſſyą, ſobie nadaną W. Swirſki probuie, cokolwiek bądź wnaturze tego Przywileju, to tylko ieſt pewnym, że zawſze nieſłuſznie ieſt do XX. Karmelitow zaſtoſowana o ten Folwark Tytuſzyſzki pretenſya.

Pod haſłem albowiem tego Przywileju zabrać chce W. Swirſki XX. Karmelitom Folwark Ich nad Marwą Rzeczką za Niemnem po drvgiey ſtronie Miaſta Kowna leżący, ktory to Folwark pierwſzym funduſzem Dorothy Nabowey ieſt na Kościoł S. Krzyża oddany, ktory Kościoł potym z całym funduſzem ſwoim przez kommutacyą XX. Karmelitom doſtał ſię — Czytamy.

1510. 10. Julii uczyniony przez Dorothę Nabowę Obywatelkę Kowieńſką funduſz w ktorym te nayduią ſię ſłowa = *Nec non & agro inter Riculum morva una cum Prato pro eadem Eccleſia ſic per eam conſtructa cum omni proprietate & dominio de conſenſu Mariti ſui Joannis Nabe poſt mortem tamen ſuam & ipſius Mariti ſui donavit &c.* Czytać ten funduſz.

Iuż tedy każdy przekonany ieſt iż grunta i Folwark, na nich pośledniey założony, nad Rzeką Marwą leżące a pośledniey od mieſzkaiących tam chłopow Tytuſzyſzkami zwany ale nigdy Piczuzyſzkami z pierwiaſtkowego nadania pochodzi, a zatym nigdy pod Alienacyą niepodpada ani pod Sukceſſyą po Piczugu.

Zeby dokładniey W. Swirſkiego przekonać iż XX. Karmelici procz gruntow i Folwarku od Nabowey nad Rzeczką Marwą za Niemnem fundowanego ieſzcze w R. 1510. żadnych po Piczugu niemaią, to naydokładniey o tey prawdzie przekonywa Urzędowy Inwentarz po naſtałey zamianie przez XX. Karmelitow z Proboſzczem S. Krzyſkim Urzędownie.

1772. 3. Marca. ſporządzony przez X. Frączkiewicza Dziekana Kowieńſkiego *ab Officio Vilnenſi* do podania wyznaczonego, który opiſawſzy te grunta i Poſſeſſye ktore po tey ſtronie Niemna iak Kościoł leżą, o za Niemenſkiey Poſſeſſyi tak napiſał — *Extra fluvium Chronum vulgo Niemen eſt Prediolum ſitum ſuper rivulum Marwianka primeve fundationis ob honeſta Domina Nabowa sive Caunenſi.*

Drugie grunta ſą od W. Jamoły Kościołowi S. Krzyża zapiſane graniczące aż z JW. Syruciem ale o te kweſtyi niema.

Z tego zatym Inwentarza dokładnie ſię to pokazuie że folwark Nabowey za Niemnem do Kościoła S. Krzyża z pierwiaſtkowego funduſzu pochodzący niepodpada żadney Aliancyi.

Ze ten Folwark za Niemnem Nabowey zawſze był przy Poſſeſſyi S. Krzyża to wſzyſtkie Wizyty Kościoła S. Krzyſkiego *per Officium* ſporządzone zaświadczaią mianowicie.

1700. 24. Apr: — 1710. 16. Apr: 1745. 3. 7bra — ktore do przypadku czytać i uważać że te Wizyty o wyżſzych ieſzcze wſpominaią.

W tym atoli mieyſcu naymocniey od Sądu o zanotowanie tey uwagi upraſzamy iż gdyby żadnych wyżſzych Dokumentow nieſkładaliśmy tedy ſkoro przez wyżey Cytowane Wizyty od Roku 1700. niewątpliwe za Rzeką Niemnem nad Rzeczką Marwianką i w drugim mieyſcu od Dóbr JW. Syrucia przez 90. lat ſpokoyną nigdy w Aktorſtwie niezakweſtyonowaną pokazuiem Poſſeſſyą, niewiem co może w tym Punkcie JP. Swirſki za Przywileiem ſwoim w R. 1786. zyſkanym iuż po Konſtytucyi Roku 1778. otrzymanym wygrać. Ktora to Konſtytucya wſzyſtkie naynieprawnieyſze nawet Poſſeſſye Poſſeſſyą 50. lat ſtwierdzone od wſzelkiey prozekucyi na zawſze uwalnia *Czytać te Prawo.*

My zaś nie tylko pięddzieſiątletnią ale dwoma wiekami ſtwierdzono okazuiem przy S. Krzyżu Folwarku i gruntow nad Marwą za

Nie-

mnem leżących Posseſsyą, więc do tak mocney Posseſsyi, wiekami ſtwierdzoney żadnego zapewne W. Swirſki nietylko nieznaydzie przyſtępu, ale nadto za przyiście ſkaranym zoſtanie

Ze zaś te grunta leżące za Niemnem nad Rzeką Marwą od Nabowey fundowane nazywaią ſię Tytuſzyſzki o tey prawdzie naydokładniey przekonywa w Roku 1742. 12. 9bra uczyniony wyiazd na Granice tych Gruntow między Magiſtratem Kowieńſkim a XX. Plebanami Kowieńſkiemi i S. Krzyſkiemi *ktory czytać.*

Skoro więc Tytuſzyſzki nad Marwą leżące ieſt to ten ſam grunt ktory przez Nabowę *primitive* był fundowany, ſkoro JP. Swirſki żadnego poślednieyſzego na umianowane przez ſiebie Tytuſzyſzki Piczuzyſzkami nieſkłada dowodu, ani go żadna komportacya ze trzech ſtron dopełniona nieokazała, ſpodziewamy ſię iż takowy Przywiley niſzczeć i upadać iako na żadnym nieoſiadły fundamencie muſi.

W końcu gdy to ſię okazuie że Piczuga był Mieſzczaninem więc po nim na Mieſzczan powinnaby ſpadać Sukceſsya nie na W. Swirſkiego Szlachcica, ale ten cały ſpor uſtaie gdy żadney niema do poſiągnienia Sukceſsyi.

To powiedziawſzy co do Przywilejow dwoch przez W. Swirſkiego otrzymanych iż ſą nieważne w ogólności, teraz przyſtąpim do roztrząśnienia wſzyſtkich obiekcyi wſzczególności.

§ §.

Naywięcey ſilił ſię nad tym W. Swirſki żeby okazać Sądowi iż Kościoł S. Krzyża procz funduſzu Nabowey nic więcey mieć niepowinien i niema.

Powtore ſtarał ſię wmowić iż ſkoro Granica Miaſta i nadanie rozciągaią ſię aż do Rzeczki Gierztupienia a zatym zle Miaſto Kowno Dokument ugodliwy o granice w R. 1767. zawarło a tym ſamym alienacyą dopełniło.

Gdy XX. Karmelici Nato Dokumentami odpowiedzą i dowiodą iż procz funduſzu Nabowey Kościoł S. Krzyża zkąd inąd znaczne miał w gruntach exdotacye, i że zatemi exdotacyami lubo koło Rzeki Gierztunia Posseſsya dawniey S. Krzyża a teraz XX. Karmelitow nayduie ſię żadna ztąd uyma ani Przywilejom Mieyſkim nie ſtała ſię, ani też alienacya przez Dokument 1767. niedopełniona,

Co naſtępnym probuiem ſpoſobem.

Procz fundacyi Nabowey naſtępuiące Kościoł S. Krzyſki miał od rożnych Oſob Exdotacye a wſzyſtkie ieſzcze przed Rokiem 1600. uczynione to ieſt:

1mo. Za fundacyą Nabowey gruntow Kamienic.
2do. Za Ceſſyą Miaſta i Przywilejem Krolewſkim takową Ceſſyą aprobuiącym Włok 4.
3tio. Znadania Piotra Falczewſkiego Rewizora Krolewſkiego Włok 5.
4to. Nadanie od JP. Pietraſzewiczow rożnych gruntow.
5to. Od JP. Jarmoły za Niemnem gruntow i Sianożęci.
6to. Prawo na wygony ſpolne z Miaſtem.
7mo. Prawo na dwie Kramy pod Ratuſzem.
8vo. Przywiley na Jarmarki S. Krzyſkie a nieco poſledniey.
9no Dwie Włoki od Jłgowſkiego.
10mo. Włoka z Popowſkiego Funduſzu.

Te więc wſzyſtkie dodatki do Funduſzu Nabowey powiękſzyły funduſz i grunta S. Krzyża około Rzeki Gierztupia, ktore tak mocno zadziwiaią W. Swirſkiego, a czemu niechciał dać wiary i tylko do funduſzu iedney Nabowey przywiązał ſię.

Na te wſzyſtkie do funduſzu Nabowy dodatki lubo po więkſzey Części dokumentow *ad manus* niemamy ktore czaſu *hoſtilitatis* zginęły, iednak tak o bytności Ich, iako też o Poſſydowaniu za niemi przez Kościoł S. Krzyſki nadanych Gruntow niewątpliwe a przez Prawo za naymocnieyſze przyięte przynieſiem Dowody. Nayprzod pod R.

1605. Składamy notatę przez JX. Zagorę ſporządzoną oddanych *ad Archivum Vilnenſe* Papierow w ktorey notacie te nayduią ſię iak wyżey na 8. Artykułow zapiſy Przywileja i nadania *Czytać te notatę.*

Ztey więc około R. 1605. ſporządzoney notaty ślad naywidocznieyſzy że S. Krzyża Kościoł procz funduſzu Nabowey do kilkunaſtu Włok gruntu funduſzu miał około Kościoła, i ieſzcze przyfunduſz od Jarmoły za Niemnem, więc nie ieden tylko funduſz Nabowey.

Co więcey trzymał te całą Exdotacyą funduſz S. Krzyſki w gruntach ſpokoynie bo Miaſto żadnego Procederu w owym czaſie o grunta niezłoży lubo o Kamienice i Place funduſzem Nabowey obięte ciągle Prawowało ſię.

Niebawnie potey ſporządzeney notacie przez Xiędza Zagorę w Roku

1613. 4. Januarii Eliaſz Jlgowſki Civun Twerſki Dwie Włoki Kościołowi S Krzyża zapiſał. *Czytać Dokument zbutwiały ſtary Oryginalny z kopią.*

Pośledniey nieco Metropolici Ruſcy Włokę Gruntu Popowi nádaną temuż Kościołowi S. Krzyża odſtąpili.

Z tey tedy przepowiedzianey treści Sprawy widocznie ſię okazuie iż procz funduſzu Nabowey znaczne grunta Kościoł S. Krzyża poſiadał, więc wmawianie W. Swirſkiego ieſt prożne że tylko to mieć powinien S. Krzyża Kościoł co Nabowa fundowała.

Teraz wyiaśnić to potrzeba dla czego na te wſzyſtkie exdotacye dokumentow nieſkładamy; oto bo ie nieprzyiaciel w Roku

1655. Zabrał iak zanieſiony w Roku

1656. 7. Januarii w Ziem: Zmudzkim świadczy Manifeſt pośledney do Trybun: przenieſiony przez X. Słupſkiego Kanonika Wileńſkiego Proboſzcza Kowieńſkiego zanieſiony poświadcza. w ſłowach — *Zaś S. Krzyſkiego Kowieńſkiego takie Sprawy zregeſtrowane Extat X. Jakoba Zagory pod Proboſzczego Kowieńſkiego, Fundacya Kościoła S. Krzyſkiego od Doroty Nabowey Mieſzczki Kowieńſkiey z zapiſem Kamienicy w Kownie gruntow i ſianożęci pewnych, przydanie od Miaſta za Ceſſyą Włok 4. nadanie Rewizora Generalnego P. Piotra Falczewſkiego i Aprobacya na to Krola Jmi Zygmunta Auguſta Włok 5. nadanie PP. Pietraſzewiczow Ziemian J. K. M. Powiatu Kowieńſkiego pewnych gruntow, Sianożęci i laſow, także ſpolność w Giryle, Pana Jana Jarmoły za Niemnem donacya Metropolitańſkiey Włoki Popowſkiey, i tem Prawa ſpołeczności z Miaſtem na wygony, Prawo do wſtępu do Puſzczy Mieyſkiey, Prawo na dwie Kramy i dwie Jatki pod Ratuſzem Kowieńſkim, Przywiley na Jarmarki S. Krzyſkie Karczmy i Młyny, Legacya PP. Kartyzanek w Pietraſzewiczach, Przywiley Krola Zygmunta Popowi na Włokę Ziemi nadany a od Metropolity donacya teyże Włoki Popowſkiey Kościołowi S. Krzyſkiemu Item Dekret Krola Jmci Zygmunta III. ktorym odſądza Miaſto albo Magiſtrat a Jure Collationis Kościoła S. Krzyża, item Prawo PP. Kartuzyanek z Pietraſzewicz Szlachcianek Sioſtr dwoch rodzonych, ktore niemaiąc bliſkich krewnych wſtarości zoſtawiły ſwoie kondycye i żyły przy Kościele S. Krzyſkim umieraiąc zapiſały wiecznością kondycye S. Krzyżowi i tam ſię pochowały obliguiąc Proboſzcza aby te kondycyą obiął i przywłaſzczył do Kościoła ktore i dotąd nieokupione* ex quo hoſtili-

tas zaszła ktore to specyfikowane Prawa Przywileja iako od wiarołomnego nieprzyiaciela pozabierane, popalone, wniwecz obrocona, ktorych na ten czas wszystkich wspomnieć się nie może, czemu wszystkiemu obviando, *osobliwie* integritati *Kościołow pomienionych* Prospiciendo, *aby na potym iaka* infuturum *na wolność od kogożkolwiek abo od sąsiadow bliskich tak od Miasta Kowna iako i pobliższych osob granice maiących* & quocunq; titulo Dominio *wdzieraiących się* indebite *trudność niezachodziła, iako często trafia się iż sąsiedzi radzi takowym okaziom Manifestował się* Czytać ten Manifest.

Z tego przeczytanego Manifestu naydokładniey Sąd przekonanym został, że niemal wszystkie Dokumenta celnieysze w R. ieszcze 1655 zaginęły i łupem stały się nieprzyiacielowi.

Dla niebytności atoli Dokumentow na Sądzie na te iakem wyżey namienił własności niemoże JP. Swirski wmawiać, że się XX. Karmelitom za fundaszem S. Krzyskim więcey nienależy, bo niebytność Dokumentow Manifest zastępuie, tak chce mieć Prawo Statutowe w Art: 24. Roz: 7. *które czytać.*

Opowiedziana wraz na Urzędzie zguba została Papierow Kościołowi S. Krzyża służących, więc temu opowiedzeniu iako w czasie uczynionemu iako dawnością lat i iak poniżey pokażem ciągłą Possessyą upoważnionemu dowod niewątpliwy i wiara zupełna dane bydź powinny.

Gdy więc Dokumentow niema, ale tylko ślad o ich zaginieniu nayduie się żeby w nayoboiętnieyszym nawet umyśle na moment myśl niepozostała iż ten Manifest do przypadku zrobiony, lubo iego sama postać od wszelkiey uwalnia suspicyi.

Będziem ciągle probować że i o tych zginionych Dokumentach zawsze ciągła wzmianka i za temiż Dokumentami nieprzerwana gruntow Possessya przy Proboszczu S. Krzyskim zostawała.

Oto w lat kilka potym zaniesionym Manifeście czyniąc w Ru.

1668. 20. Apr: datną a 27. Apr: w Magistracie Kowieńskim przyznaną, teraz na rekwizycyą XX. Karmelitow wydaną Gobiatowie między sobą o grunta obok gruntow S. Krzyskich leżące kombinacyą i opisuiąc dwoch swoich kawałkow granice taką o Gruntach Kościoła S. Krzyża czynią wzmiankę.

W pe-

„ W pewnych granicach pod Miastem Kownem, ktorego Pola część „ iedna od Pola Kościołowi S. Krzyża należącego iednym, a dru- „ gim do Pola J. P. Andrzeia Gryszkiewicza Burmistrza Kowień- „ skiego bokiem, a do drogi w lasy S. Krzyskie idącey iednym, „ drugim zaś do drogi do Kościoła S. Krzyża idącey gdzie słup „ stoi murowauy końcem, druga część tego Pola . . . . . „ do drogi zaś do lasow Kościołowi S. Krzyża należących idą- „ cey. Czytać

Po przesłuchaniu tego z Akt własnych mieyskich wyiętego Dowodu, dla tego nayważnieyszego bo Kollateralnego, bo o obcey nie interessowanie mowiącego rzeczy, kto ieszcze powątpiewać będzie że Kościoł S. Krzyża za wymienionemi w Gurze a zaginionemi Dokumentami obszerne Pola, obszerne posiadał Lasy, bo o tym własne Mieyskie świadczą Dowody.

Tu więc w tym mieyscu niech raczy przyznać się W. Swirski do omylnego myślenia że procz Nabowey funduszu nic S. Krzyż nie possydował, gdy tak solenny znayduie Dokument.

A obok zaraz przeczytać granice 1767. przez Miasto uczynione, ktore znalazłszy murowane fundamenta dukumentem wyżey Cytowanym wspomniane słupu murowanego na onych granice położyło, więc nic przydało S. Krzyżowi *czytać ugodę.*

Gdy więc 1767. ugoda z Dokumentem tak dawnym bo R. 1668. ma się konformiter gdzież tu W. Swirskiego uproiektowana alienacya.

Postempuiem z dalszą probacyą tak gruntow iako też łąk lasow S. Krzyzkich oprocz funduszu Nabowey Possessyi.

Kiedy około Roku 1671. Wieś Kawnokiemie Krolewska dostała się do Possessyi Xięży Jezuitow obok possessyi S. Krzyża leżąca, natychmiast *magno motu* między temiż XX. Jezuitami a Proboszczami S. Krzyskiemi nastąpił Proceder iuż to o włokę Popowską od Metropolitow Kościołowi S. Krzyża odstąpioną iuż to o dalsze Dyfferencye, pod ow czas X. proboszcz pisał list do Metropolity użalaiąc się na XX. Jezuitow i 1693. 30. Aug: z Supraśla odebrał Respons od X. Zochowskiego Metropolity, z zaręczeniem iż iak dawney ta Wloka Popowska S. Krzyżowi oddana tak ią i teraz przy Possessyi S. Krzyża Ratyfikuie *czytać ten List.*

Mimo te Dowody ciągły wiodł Proceder Zakon Jezuicki z S. Krzyżem a przekonany Dowodami o niesłuszności swey pretensyi Roku 1728 6. Aug: datowaną a 6. 8bra w Ziemstwie Kowieńskim przyznaną uczynił z XX. Proboszczami ugodę i granice w ktorey wyznanie iest naymocnieysze, iż około ruczaiu Gieszstupienia, Młyn, łąki, grunta, lasy obszerne nayduią się X. Proboszcza S. Krzyskiego *Czytać ten Dokument.*

Ten więc przed 70. laty stanowiony Dokument, gdy o obszernych Possessyach S. Krzyża na mocy zgubionych Dokumentow poświadcza kto uwierzy, że dopiero w Roku 1767. grunta przez Miasto oddane S. Krzyżowi.

I kto da wiarę tey Impressyi, że Przywileia Jezuitom służące wzmieniaią, iż ich grunta nie z S. Krzyżem ale z Miastem graniczyć powinny, gdy Jezuici ktorzy naylepiey treść swoich Dokumentow znali nie z Miastem ale z S. Krzyżem o granice umawiali się godzili, i prawowali się.

Czyż ieszcze W. Swirski i tym Dokumentem nie zostanie przekonanym, że S. Krzyż procz funduszu Nabowey obszerne posiadał grunta łąki, lasy za temi to zginionemi Dokumentami a prawnie i spokoynie, bo Magistrat Kowień: ugody z Jezuitami nigdy nie manifestował ani ią miał za szkodliwą sobie.

Gdy więc pokazuiem solenną ugodę między XX. Jezuitami a Kościołem S. Krzyża przed 70 lat nastało o Possessyi gruntow S. Krzyskich świadczącą, gdy przeciwko tey ugodzie żadna naymnieysza skarga od Magistratu zaniesiona niebyła, chociaż ona w Aktach Ziemskich Kowieńskich przyznana była, co znaczy uczyniona do Dekretu 1690. Interwencya żadnym Procederem niepoparta.

Z tey więc ugody i Possessya i Aktorstwo Gruntow łąk lasow, Młyna, Stawu, całey Rzeczki Gierztupienia gdy wyraźnie przy S. Krzyżu od wieku okazuią się przystąpim ieszcze do dalszey tego oboyga Probacyi.

Wszystkie Wizyty Kościoła S. Krzyskiego iuż to przez samych Biskupow iuż to przez wysłanych z ich Ramienia, naydokładniey tak o Possessyi obszernych do 14. Włok gruntow po tey stronie Niemna iako i za Niemnem dwoch obrębnych kawałow iednego przez Nabowę drugiego przez Jarmołę przed R. 1600. fundowanych poświadczaią. Mianowicie

1700. 30. Apr. Wizyta przez X. Kazimierza Goligontha Dziekana Kowieńſkiego, Proboſzcza Rumſzyckiego ſporządzona a R. 1716. 13. Maia przez X. Ancute Officyała Wileńſkiego konnotowana pieczęcią ſtwierdzona.

1716. 10. Apr: Wizyta Generalna przez X. Ancute Officyała Wileńſkiego Generalnego Wizytatora Oryginalna.

1745. 5. 7bra Generalna i Oyginalna Wizyta przez ſamego X. Michała Zienkowicza Biſkupa Wileńſkiego uczyniona *ktore to wſzyſtkie Wizyty czytać.*

Z tych Wizyt od 90. lat będących bo dalſze zabrane inne iak 1610. zbutwiała o czym świadczy Manifeſt.

1737. O zbutwienie Dokumentow w ziemi czaſu nieprzyiacielſtwa zakopanych, i z tych atoli tak dawnych oryginalnych nie do przypadku ſporządzonych wizyt to naydokładniey ſię probuie że, notata X. Zahory wymieniaiąca Dokumenta, że Manifeſt 1656, X. Słupſkiego, że za temi Dokumentami ciągła Poſſeſſya Włok 14. gruntu po tey ſtronie Niemna a po tamtey dwoch obrębow zawſze ſpokoynie przy S. Krzyżu zoſtawała.

Przy takich ſolennych Dokumentach iuż też zupełnie wſzelka uſtać powinna oboiętność powątpiewania że i dokumenta były i za niemi Poſſeſſya nieuſtannie trwała.

Może W. Swirſki powiedzieć że ta notata X. Zagory, Manifeſt 1656 wzmiankuiące o dokumentach S. Krzyżowi na rożne grunta ſłużących wſpominaią i o Przywilejach, a przeto można było Przywileja z Metryk Extraktami powyimować.

Lecz ktokolwiek dzieiow kraiowych ieſt wiadomy łatwo da wiarę temu że i Metryki wowczas kraiowe przez nieprzyiacioł, zabrane zaginęły. O tym Konſtytucye.

1667. V. 4. f. 994. Tit: Dochodzenie dawnych Metryk i 1673. V. 5. f. 155. Tit: Dochodzenie Metryk świadczą *ktore czytać.*

Nikt tedy zaſtanawiać ſię nie będzie że nieprzyiaciel Korony Polſkiey Moſkowicin prywatne pozabierał Dokumenta gdy od Jego zaboru nawet Metryki Publiczne uchronić ſię niemogły.

Prożno zatym W. Swirſki upomina ſię o Dokumenta, gdy one nieprzyiaciel pozabierał, poniſzczył, ale ponieważ za temi Doku-

mantami nieustaiąca aż do momentu dzisieyszego trwa Possessya przestać na niey należy.

§ § §.

Opowiedziawszy więc i dowodami okazawszy że Kościoł S. Krzyski procz funduszu Nabowey miał inne nadania ktore czasu hostici zaginęły odpowiadamy teraz na drugą Impressyą iż oto Miasto ma nadania aż do Rzeki Gierztupia więc koło teyże nikt mieć niepowinien Possessyi ani XX. Karmelici w stopniu S. Krzyża do czego użyto Przywilejow 1463. 1492. i Rewizyi Falczewskiego 1523.

Nayprzod co do tego rozumienia iż Miasto Kowno i teraz do Gierztupienia przypierać powinno krotka odpowiedź.

Zeby Miasto Kowno 4. Włok, Fałczewski Generalny Rewizor 5. Włąk, Popowska iedna Włoka ieszce wysoką przed Unią za przywileiami i konsensami Krolewskiemi, ktore *hostilitas* zabrała nie oddali S. Krzyżowi Miasto byłoby w Possessyi aż do Gieszupienia lecz ponieważ po Przywileiach Mieyskich pośledniejsze przed Uniowe przeniosły Aktorstwo do S. Krzyża iuż więc Miasto do Rzeki Gusztupienia przypierać nie powinno i nie może.

Co więcey gdy z wymiaru Falczewskiego nayoczywiściey tę prawdę probuiem, iż około Rzeki Gieszupienia miało Probostwo S. Krzyża obszerne Włoki i Possessye.

1523. Ograniczaiąc grunta Skawy Falczewski taką o Possessyi Sw: Krzyża przynosi wiadomość w słowach = *od hraniczyli iesmo tot wychon iako od Boiar Hospodorskich Petraszewiczow tak też od poddanych Hospodarskich Kamieńcow i S. Krzyskich* = niech Sąd zanotuie ten wyraz *od Poddanych S. Krzyskich* więc w Roku 1523. nie ieden był Kościoł, ale obszerne były grunta Kościoła S. Krzyskiego gdy na nich poddani mieszkali.

Daley Chwalczewski opisuiąc granice wygonu Mieyskiego tak ią zaczyna = *Począwszy od Kopca Kniazia Bartłomieia w Giersztupien rzeczku* . . NB ten X. Bartłomiey był pierwszym Proboszczem Sw. Krzyskim skoro tedy kopiec był X. Bartłomieia był on przy Possessyi S. Krzyża; daley idąc kilkunastą Kopcami znowu przychodzi *do Rubieża plebańskiego podle Dorohy* w końcu idąc także kilkunastu kopcami kończy granice, *od teho kopca szło na horce kopcom*

pcow ſześć aż do Ruczaiu kotory idet do Wilii z boku Wołok Proboſzcza.

Gdy więc to ograniczenie, w początku i w śrzodku i w końcu przypierało ſię do Włok i gruntow Proboſkich więc nie mały był obręb tychże gruntow.

Powtore ten wyraz *z boku do Wołok Proboſkich* niech W. Swierſki iak naypodchlebniey na ſwoią ſtrone tłumaczy zawſze atoli wnim naymocnieyſzą znaydzie konwikcyą że procz funduſzu nabowey iuż pod R. 1523 obſzerne Włoki Proboſzcz S. Krzyża poſiadał.

Skoro zatym doſtatecznie wyprobowaliśmy, iż procz funduſzu Nabowey obſzerne Włoki i grunta Kościoł S. Krzyża poſiadał a poſiadał ie przed Unią, gdyby więc ani śladu o ſwoich dokumentach dawnieſzych, iak przynoſzą XX. Karmelici nie przynieśli, to ſama przed Uniowa Poſſeſſya naymocnieſzą byłaby dla nich tarczą.

Bo Naykardynalnieyſze Uniowe Prawo 1569. wſzyſtkie Poſſeſſye czy za Liſtami czy bez Liſtow naſtałe nayuroczyśeiey zabeśpiecza *Czytać te Prawo.*

Zeby ieſzcze bliżey przekonać W. Swirſkiego iż od Niemna zacząwſzy wſzyſtkie grunta w Gore należą do S. Krzyża ku mocnieyſzemu poparciu ſkładamy.

1555. 23. Aug: Liſt Krola Zygmunta Auguſta nadaiący Włokę gruntu Popowi Kowieńſkiemu i ograniczaiący też Włokę w te ſłowa „ poczyna ſię iednym końcem od Rzeki Niemna, a bokiem podle „ obrębu Kniazia Bartłomieia Plebana S. Krzyskiego, a drugim „ końcem od obrębu Boiar Pietraſzowiczow a drugim bokiem od „ Granie Sioła Kieymińſkiego.

Z tego zatym Przeduniowego Dowodu naywidoczniey okazuie ſię, że przy Włoce Popowskiey ktora iednym bokiem przy Wiosce Kawnokiemi, a drugim przy Gruntach S. Krzyskich leży żadney Poſſeſſyi Miaſto iuż pod R. 1555. 14. lat przed Unią nie miało.

A ſkoro Włoka Popowska doſtała ſię za Konſenſem Metropolitow do do S. Krzyża iuż nikt z Kaunokimniem pośledniey do Jezuitow doſtałym nie graniczył iak tylko S. Krzyż.

I dla tego Jezuici z nikim nie prawowali ſię iak z S. Krzyżem i ſolenny z nim ugodliwy dokument w Roku 1728. zawarli przez Miaſto niezamanifeſtowany.

Skoro więc z przed Unii począwszy ciągle probuiem Aktorstwo i Possessyą S. Krzyża, czyż ieszcze nieskonwinkuie się W. Swirski że procz Nabowey funduszu więcey miał exdotacyi Kościoł S. Krzyża i te do dziś dnia posiada.

Gdy więc po Przywilejach Miastu nadanych S. Krzyż okazał swoie nadania przed Uniowe odsuwaiące Miasto od Ruczaiu Gerztupia, skoro Possessya przedniowa zburzona być nie może iako traktatem unii zagwarantowana, skoro pokazuiem że przed Rzeką Gierztupieniem sam nawet Kościoł nayduie się, prożno za tym wmawiać że do Rzeki Gierztupienia nie kto inny iak tylko Miasto powinno trzymać.

Bo żeby ieszcze co do Juryzdykcyi Mieyskiey był brany argument ten iako na naturze Mieyskiey pierwiastkowey mogłby się ostać, ale co *ad utile dominium* argument nigdy ostać się nie może bo te przed Unią do obcych rąk przeniesione a i Juryzdykcyą Mieyską Przywiley 1600. Krola Zygmunta III. w tych gruntach całkiem zniosł.

Powtarzam więc ieszcze raz że skoro ciągłą Possessyą wyprobowaliśmy od przed Unii, skoro dowiedliśmy Manifestem 1656. i Wizytami 1700. 1716. 1745. że Dokumenta zginęły, nadto ieszcze

1692. 20. 8bra składamy Manifest X. Benedykta Zuhorskiego o zaginienie zaniesiony Dokumentow w Wilnie.

Iuż tym samym upadać powinna wszelka exagieracya W. Swirskiego, iż Kościoł S. Krzyża, nic więcey mieć niepowinien iak tylko co Nabowa nadała.

Na dostatecznieysze ieszcze W. Swirskiego przekonanie składamy w R.

1600. 9. Maia Przywiley Krola Zygmunta III. approbuiący wszystkie Nabowey, i Krolow Polskich oraz dalszych Osob dla Kościoła S. Krzyża fundusze. *Czytać ten Przywiley.*

Gdy więc ten Przywiley świadczy że i łąki czyli wygon Mieyski oddany S. Krzyżowi, że przez Krolow Polskich znaczne były fundusze, iuż też nawet nadzieia utrzymania przy uporze W. Swirskiego odpaść powinna i koniecznie uwierzyć musi że więcey S. Krzyż miał iak fundusz Nabowey obeymuie.

Teraz więc zważyć iak smutna iest sytuacya Tego Przywileju, ktory niedołężność swoie aż przez probacye graniczne musiał wspierać a nic niedowiodł, przeciwko ktoremu nawet Konstytucya 1778. naywiększą iest tarczą i obroną ta Konstytucya ochrania wszy-

ſtkie Poſſeſſye 50. letnie od prozekucyi, XX. Karmelici nie tylko 50. letnią ale Dwoma wiekami ſtwierdzoną pokazuią Poſſeſſyą a to z właſnych Dokumentow, wizyt, a nawet z Kollateralnych Dokumentow, iakże ten Przywiley potym Prawie w lat 9. uzyſkany może co przeciwko upoważnioney Prawem dawnośći powiedzieć.

Sam ſię W. Swirſki w ſwoich racyocyniach wiąże wezwał on Conſt. 1613. Roku ktora piſze iż Przywileja na Przywileja wychodzić nie mogą, a przez wezwanie tey Konſtytucyi: ſam przeciwko ſobie napiſał wyrok, bo on na Przywileja, nadania S. Krzyżowi ſłużące ſwoim Przywilejem naſtępuie więc Jego Przywiley iako wbrew idący pierwſzym upadać muſi.

Dziwiło to niepomału JP. Swirſkiego dla czego X. Zagora Proboſzcz S. Krzyża około Roku 1590. i poźniey prawuiąc ſię z Magiſtratem Kowieńſkim o Kamienicę i Place nieprawował ſię o grunta łąki i laſy.

Odpowiedź z rzeczy wypadaiąca nader iaſna, że oto tylko prawował ſię w czym krzywdę miał, w czym zaś nie miał krzywdy prawować ſię oto niemiał potrzeby, zkąd argument ieſt na ſtronę XX. Karmelitow ſilnieyſzy że zawſze S. Krzyż w ſpokoyney był Poſſeſſyi łąk gruntow laſow.

O Kamienice zaś przez Nabową fundowaną dla tego miał ſpor że funduſz Nabowey prowizorſtwo nad temi Kamienicami i Placami Magiſtratowi Kowieńſkiemu nadał, a Magiſtrat ogarnąwſzy Kamienice fundſzowe *titulo* prowizorſtwa i fundacyi żadnych dochodow Proboſzczowi S. Krzyża niepłacił, za co

1598. 5. Maja Dekretem Oczewiſtym Aſſeſſorſkim Magiſtrat *a jure Collationis &c. Patronatus* odſądzony zoſtał i kalkulacya na Magiſtracie decydowana.

Po takim odſądzeniu Magiſtratu od Kollacyi zle przed niego adminiſtrowaney przez lat bliſko 200. nayſpokoyniey ſię zachował, ani ważył ſię kiedyżkolwiek napaſtować Poſſeſſyą S. Krzyża Przywileiami Krolewſkiemi, nadaniami prawnemi wſpartey, i lubo w Roku 1693. do Dekretu między XX. Jezuitami a Proboſzczami naſtałego uczynił Interwencyą tey atoli nigdy nie popierał, bo tylko do uczynienia tey Interwencyi od XX. Jezuitow był podburzony ktorzy uciſnąć funduſz S. Krzyża uſiłowali.

Słowem iż naypracowiciey zrobiony głos od W. Swirſkiego pierwſzą epoke i ſkargę o granice między Miaſtem Kownem a S. Krzyżem Roku 1743. naznacza, w ktorym Roku X. Rodziewicz Pleban S. Krzyſki ponieważ mu Miaſto Prezenty wydać niechciało tylko ogrodu i blechu nad Rzeką Niemnem będącego uſtąpił, ale pola, grunta, łąky, laſy wſzyſtkie przy Poſſeſſyi ſwoiey zatrzymał.

Od tego więc Roku 1744. rozpoczęty Proceder o dyfferencye, gdy dawnieyſzego żadnego naymnieyſzego Manifeſtu nie ſkłada od Magiſtratu, czy może nadwątlać Aktorſtwo Kościoła S. Krzyża ile że nawet ten od Roku 1744. rozpoczęty Proceder o granice ſkończony na kombinacyi 1767. zoſtał, a ktora kombinacya dwie Włoki gruntu guro przy mieście zoſtawiła.

Zebym ieſzcze bliżey Sąd zkonwinkował, iż S. Krzyża Kościoł prawnie trzymaiąc Grunta i laſy do Kościoła z rożnych funduſzow wyżey namienionych należące prawnie nawet z Xiężą Jezuitami zawierał ugodę, do ktorych gruntow nigdy Magiſtrat nie wtrącał ſię, ale owſzem one prawnie przez X. Proboſzcza S. Krzyſkiego poſſydowanemi mianował. otym

1754. 1. 7bra od całego Magiſtratu ſkrypt Teſtymonialny Proboſzczowi S. Krzyża wydany naydokładniey Sąd przekona, *ktory czytamy.*

Z tego Teſtymonialnego Skryptu od Magiſtratu Kowińſkiego wydanego, łatwo poznać, że Magiſtrat nie tylko nie poſzukiwał aktorſtwa gruntow przez X. Proboſzcza poſſydowanych, ale nadto te grunta przeciwko zaborowi XX. Jezuitow zaſtaniał.

Wſzyſtkiemi zatym nayſolennieyſzemi dowodami to gdy wyprobowaliśmy, że i procz funduſzu Nabowey miał Kościoł S. Krzyża rożne przyfunduſze przed Uniowe, gdy zaginienie tych funduſzow Manifeſtami 1656. 1692. i Wizytami 1700. 1716. 1745. naydokładniey ieſt okazane, gdy Poſſeſſya za temi to funduſzami ciągle od Przed-Unii aż do tego momentu przy Kościele S. Krzyża zoſtawała i zoſtaie, i gdy Manifeſtu o Zabor gruntow żadnego przez dwa upłynione Wieki niezłożono, gdy nakoniec przez Dokumenta R. 1767. i 1770. żadna nie naſtąpiła alienacya, przeto Przywileia W. Swirskiego iako *ad mala narrata* zyskane upadać powinny a W. Swirski tak za exportowanie złe

Przy-

Przywileie ukarany bydź powinien podług Konſtytucyi 1598. *V.* II. *fol:* 1463. *Tit:* o Pozwach Zadwornych 200 kup groſzy Lit: i wroceniem *in inſtanti* nakładow *czytać te Prawo.*

XX. Karmelici Kowińſcy na tym Jurament daią iż 6000. Zł. P. wyexpenſowali, wiec te expenſa podług wyżey cytowanego Prawa winien ieſt W. Swirski wrocić.

Tym więcey zaś że będąc Plenipotentem i wzywanym do intereſſow S. Krzyskich i znaiąc moc niewzruſzoną Dokumentow ważył ſię przywiley na Aktorow ſwoich exportować.

Niech ſię W. Swirski nie zaſtania haſłem Konſtytucyi teraźnieyſzego Seymu, ktora połowe Waloru każe wrocić kadukowi do Skarbu, bo to napiſano o tych Kadukach ktore ſłuſznemi dowodami wſparte przez wyrok Sądowy za dobre uznane będą.

Ale iak żaden prywatny nie powinien na ſzkodzie cudzey maiątek ſwoy powiękſzać, tak też Rzeplita niechciała i niechce bogacić ſię z nayniesłuſznieyſzych Kadukow, z ktorych rzędu ieſt pierwſzy W. Swierskiego.

Bo to iuż wyżey ieſt wyprobowanym że w gruntach alienacyi nie ma, Summa zaś przez Xięży u XX. wzięta alienacyi nie podpada, a powtore czy może Summa za Kościoł wzięta podpadać pod Kaduk, ſam zaś Kościoł że taxowany 30,000, to wyżey wyprobowałem, iak więc nie zarumienił ſię W. Swirski proſząc żeby Summa przyſądzona była ta, ktora wzięta ieſt za Kościoł od Nabowey w Roku 1510. fundowany.

Zapewne zaoſtrzyły apetit W. Swirskiego te Krociowe Expenſa ktore XX. Karmelici na reparacyą tego Kościoła wyłożyli bo przy tym Kościele ſpaniały Klaſztor, Nowicyat, Szkołe Filozofii ufundowali i kilkadzieſiąt Xięży utrzymaią, nadto na Erekcyą Młynow, karczem, poprawe piaſzczyſtego gruntu kilkadzieſiąt Tyſięcy wydali, tak więc ulepſzona rzecz podobała ſię W. Swirskiemu, ale ieſt prawem dla niego zakazana i iey poſięgnąć nie może, owſzem za wzruſzanie pokoiu narażenia na expenſa ukaranym bydź ma.

Na liczne Prawa Miaſtom ſłużące wezwane przez W. Swirskiego nieodpowiadamy bo żadnego takiego nie zacytowano ażeby przed Uniowe funduſze wolno było Miaſtu lub W. Swirskiemu odbierać.

Na te zaś zapytanie czemu XX. Karmelici w Roku 1775. przez Konstytucye niektore utwierdzaiąc fundusze tego S. Krzyża nieutwierdzili Funduszu.

Odpowiedź iasna, co z natury swoiey było mniey mocnym i kwestyonowaniu ulegać mogącym, to XX. Karmeli przez Prawo utwierdzili, ale tego co z Natury swoiey iako od Przednicy początek biorące było mocnym i trwałym to approbaty niepotrzebowało i o nią XX nie starali się, a zapewnie ią 1775. nayłatwiey było zyskać.

Prawo zaś 1613. powtarzam drugi raz dla XX. Karmelitow służy bo oni pierwszy od W. Swirskiego maią przywiley, bo S. Krzyż ieszcze oprzed Uniowych swoich Przywileiach przynosi wiadomość więc W. Swirskiego iako pośledniey zyskany Przywiley, i *ad mala Narata* uproszony skassowany bydź ma.

§ §.

Dotąd okazawszy rzecz w swoiey iak iest istocie teraz należy przed oko Sądu zbior wszystkich dowodow obok siebie wystawić że Kościoł S. Krzyża procz pierwiastkowego funduszu Nabowey pod ktorey Imieniem iako pierwszey swoiey Fundatorki chodził miał inne obszerne w gruntach łąkach lasach nadania i otym niezbite dowody.

1mo. Fundusz Nabowey na Kamienice grunta łąki lasy.

2do. 1523. Rewizya Falczwskiego i 1555. ograniczenie Włoki Popowskiey wspominaiące o Poddanych i Włokach S. Krzyskich wysoką przed Unią.

3tio. 1600. Przywiley Zygmunta III. naymocnieyszy przynoszący dowod że od Krolow Polskich i od innych Osob były nadania dla Kościoła S. Krzyża, i od X. Zagory łąki i dalsze Possessye.

4to. 1605. Specyfikacya X. Zagory oddanych *ad Archivum Vilnense* Dokumentow ktora rożne fundusze za Konsensami Krolewskiemi wymienia.

5to. 1613. Zapis Jłgowskiego na dwie Włoki Popowskie.

6to. 1656. Manifest X. Słupskiego o zginieniu Dokumentow czasu *Hostilitatis.*

7mo. 1692. Manifest X. Zuchorskiego o zginieniu *in Archivo Vilnensi* Dokumentow.

8vo. 1693. List X. Zochowskiego Metropolity ratyfikuiący Włokę Popowską dla Proboszczow.

9no. 1668. Dokument Dowiatow świadczący o rozciągłości gruntow i Lasow S. Krzyskich.

10mo. 1728. Dokument ugodliwy między Proboszczem S. Krzyskim a XX Jezuitami.

11mo. 1754. Zaświadczenie Magistrutu uczynione dla Proboszcza S. Krzyża w sprawie z XX. Jezuitami.

12mo. Ciągła Possessya Wizytami 1700. 1716. 1745. okazana tych Gruntow.

13tio. Ciągłe milczenie i nie znanie żadney krywdy przez Magistrat w Zaborze gruntow przez Dwa wieki.

14to. W końcu 1767. ugoda o Granice uczyniona z awantarzem dla Miasta Dwoch Włok.

Czyliż te wszystkie dowody nie są dzielne do przekonania Sądu że i S. Krzyż miał Inne swe fundusze procz Nabowey i że tych funduszow wciągłey był Possessyi.

Przy takiey Dedukcyi Dokumentow teraz trzeba posłuchać głosu Prawa ktore naymocnieyszą iest u każdego Sędziego konwincyą.

Dowiedliśmy w górze że na grunta Krolewskie Cessye były bo o tym procz wielu Innych dowodow 1600. Prywiley Zygmunta III. naymocniey zaświadcza. Ze zaś za Cessyami Krolewskiemi dostałe do Stanu Duchownego Dobra pod żadnym protextem naruszać niegodzi się. To

1677. V. 5. f. 540. Tit: Aprobacya Fundacyi naymocniey w te zastrzegła słowa: „ Fundacye Kościołow w W. X. Lit: i Cessye „ Dobr naszych Krolewskich *previo* Konsensu Nayiaśnieyszych „ Antecessorow Naszych Krolow Jmciow na też Kościoły uczy- „ nione iż żadnym sposobem *in dubium vocari neq; ullo juris pre-* „ *tentu* poruszone być nie mogą i *presentis Authoritate Conventus* „ Deklaruiemy i za zgodę wszech Stanow *Lege perpetua* waruiemy.

Ze Cessye Krolewskie były na Grunta S. Krzyżowi nadane to i Przywiley 1600. i Manifest 1656. i wszystkie wizyty świadczą rozumiem więc iż z pod tey Konstytucyi nic wydobyć się W. Swirskiemu niegodzi ani cytować praw ustronnych przeciwko naturalnym do przypadku Sprawy.

Zeby zaś żaden wniosek W. Swirskiego bez rozwiązania niezostał odpowiadamy na te Jego zadziwienie dla czego Jłgowski w R. 1613. oddał dwie Włoki X. Proboszczowi Kowieńskiemu bo o nie Proceder wiodł Magistrat.

℞. Nayprzod nie złożono Dekretu odsądzaiącego Jłgowskiego od tych Włok tylko Reskrypta dowod skargi nieprzekonania.

℞. Powtore że Jłgowski Włoki Popowskie nie mieyskie oddał, Czytać ten Dokument okazuiący iż Miasto do Popowskich Włok nic mieć nie może.

Co do Magistratu Kowieńskiego.

Magistrat Kowieński zapozwany iest do dania świadectwa iako Place od XX. Karmelitow za fundusz S. Krzyża pobrawszy one na użytek Miasta odprzedał i że 40,000. Summa u Niego tylko na Procencie iest lokowana dla XX. Proboszczow Kowieńskich.

Powtore Pozwany iest do oddania Dokumntow S. Kzyżowi służących ktore u Magistratu nayduią się a do Aktorstwa XX. Karmelitow należą ktorych oddanie Dokumentem 1775. XX. Karmelitom są zaręczone.

Reszta w Replice.

